

Culegeți, voi, ce mai pot semăna gândurile mele (G. Bacovia)

TEZAU

Foaie a Bibliotecii Academiei Române

ANUL V, NR.7

IULIE 2024

APARE LUNAR

CU LUCIAN BLAGA PE DRUMUL DINTRE DIPLOMAȚIE ȘI BIBLIOTECĂ

pag. 2-3

SIGILIILE LUI CONSTANTIN BRÂNCOVEANU

pag. 12

ION BARBU

REPREZENTANT AL MODERNISMULUI ROMÂNESC

pag. 4-5

LUCREȚIU PĂTRĂȘCANU, SINGURUL LIDER COMUNIST CONDAMNAT LA MOARTE

pag. 6-7

CĂRTURARII FAMILIEI GOLESCU ÎN LUMEA TIMBRELOR

pag. 8-9

SERAIUL SULTANULUI

În timpul dificilelor secole al XVI-lea și al XVII-lea, Veneția a încercat să mențină un echilibru cu puternicul său vecin, Imperiul Otoman. Cheia acestui efort a fost diplomatul venețian Ottaviano Bon. Complexitatea apărării poziției Veneției în Marea Mediterană a necesitat cei mai abili oficiali venețieni. Poziția eficientă în această cea mai publică situație ar putea oferi o recunoaștere semnificativă pentru bărbații de la înălțimile ierarhiei venețiene și a servit aproape întotdeauna drept trambulină pentru funcțiile mai importante din cadrul aparatului de stat venețian.

Relatione del Seraglio del Gran Turco (manuscris italian 18) aparține lui Ottaviano Bon care a fost între 1604-1607 reprezentantul venețian la Istanbul, unde a înregistrat fiecare aspect al vieții de la Palatul Topkapî; cartea oferă povestiri fascinante și pline de viață ale perioadei sultanului Ahmet I, acoperind subiecte precum schimbul de daruri între demnitarii turci și cei din Vest, meniul de la banchetele oficiale, cumpărarea de sclavi și descrieri ale sistemului semnării actelor folosit de instanța de judecată otomană.

CU LUCIAN BLAGA, PE DRUMUL DINTRE

În cultura română, Lucian Blaga este poetul ardelean care a impresionat prin magnetismul său și prin stilul unic de a scrie versuri și filosofie. De asemenea, operele sale dramatice au avut răsunet internațional pe scenele teatrelor naționale din Elveția și Polonia, iar eseurile lui filosofice au fost privite cu mare interes de Tudor Vianu, Sextil Pușcariu, Nicolae Iorga sau Vasile Băncilă. Pentru România, Lucian Blaga a fost și un foarte bun diplomat, care a reprezentat cu patriotism țara, în toate misiunile primite, în calitate de atașat de presă. Puțini îl știu însă, pe Lucian Blaga bibliograful/bibliotecar-șef al Bibliotecii Academiei Române din Cluj. Pentru Lucian Blaga, copilul tăcut din Lancrăm, destinul a fost clădit pe cuvinte, pe care le-a scris cu măiestria filosofului, poetului, publicistului, diplomatului, profesorului, vreme de peste 40 de ani. Limba română, vorbită acasă cu părinții și frații, a fost limba în care și-a scris întreaga operă, iar limba germană, pe care a învățat-o încă din școala primară, i-a fost de mare folos în cariera sa diplomatică. Cu o pricere nebanuită în primii ani ai copilăriei, Lucian Blaga avea să devină unul dintre cei mai reprezentativi autori ai literaturii române. De sub condeiul său au ieșit capodopere literare precum: poemul *Eu nu strivesc corola de lumini a lumii*; volumul autobiografic *Hronicul și cântecul vârstelor*; dramele: *Zamolxe*, *Meșterul Manole*, *Avram Iancu*, *Daria* etc., puse în scenă de numeroase teatre și traduse în limbile franceză, germană, maghiară, poloneză, cehă, rusă etc. Filosofia sa este cuprinsă în peste douăzeci de volume, printre care: *Censura transcendentă*; *Geneza metaforei și sensul culturii*; *Despre conștiința filosofică*, majoritatea fiind publicate înainte de anul 1949. Originea ardeleană și educația desăvârșită l-au însoțit și ocrotit de toate vicisitudinile trăite în anii tulcuți, prin care a traversat țara. Din viața liniștită pe care a trăit-o până în adolescență, în Sebeș, apoi în Brașov, a pășit în tumultosul București, apoi peste granițele țării, ca diplomat. Cariera diplomatică a lui Lucian Blaga a fost îndelungată, în perioada 1921-1939 având cinci misiuni diplomatice foarte importante. Principala funcție deținută în echipa delegațiilor diplomatice a fost aceea de atașat de presă, post care i s-a potrivit extrem de bine. Stilul unic și talentul literar deosebit, care l-au făcut remarcat în cultura românească, au fost atributele persoanei potrivite în locul potrivit. Prin angajarea lui Lucian Blaga ca atașat de presă într-o perioadă extrem de grea a istoriei europene, diplomația românească a depășit situații limită, care au fost atent și imparțial comunicate.

În toți anii de diplomație, Lucian Blaga a continuat să scrie, majoritatea operelor sale fiind concepute în perioada lungă a misiunilor diplomatice pe care le-a avut în Polonia, Cehia, Portugalia,

Elveția și Austria. Pregătirea filosofică a fost temelia care a stat la baza activității diplomatice, distingându-se subtil în toate comunicatele întocmite de Lucian Blaga, în calitate de atașat de presă, iar conjuncturile trăite au fost inspirante în crearea unor opere cu valoare literară incontestabilă. Fiu al Ardealului, Lucian Blaga a văzut lumina zilei în 21 mai 1895, în Lancrăm, Alba Iulia. Educația sa a început în Sebeș, orașul cel mai apropiat de locul în care s-a născut.

În ciuda tradiției de familie, care a făcut ca toți copiii familiei Blaga să studieze și să absolve Gimnaziul german din Sebeș, fiul cel mic, Lucian a învățat acolo doar primii 4 ani de școală primară sub protecția fraților mai mari, care-i erau și colegi. Exemplul tatălui său a fost determinant pentru elevul Lucian Blaga, care studia doar în limba germană și își vedea părintele citind îndelung literatură germană. Educat în spiritul culturii germane, tatăl, Isidor Blaga, preot ortodox, era absolventul aceleiași școli, precum și al Liceului Bruckental din Sibiu. În această atmosferă se pregătea Lucian Blaga pentru cariera de diplomat, care îi era rezervată în viitor. Deprinderea scrierii cu alfabet gotic, precum și studierea limbii maghiare în anii școlii primare, au contribuit la dezvoltarea culturală și la traducerile pe care le-a realizat în anii care au urmat.

După terminarea școlii din Sebeș, Lucian Blaga a fost trimis în anul 1906 la Liceul Șaguna din Brașov, alături de fratele său mai mare, Liciniu. După terminarea liceului s-a înscris la Facultatea de Teologie din Sibiu, aleasă și din teama de a nu fi înrolat pe frontul Primului Război Mondial, care se declanșase. Între anii 1916-1920, Lucian Blaga a plecat în Austria să studieze filosofia și biologia la Universitatea din Viena, iar cu teza *Kultur und Erkenntnis* a obținut titlul de doctor în filosofie. În cei patru ani de studii a fost foarte prolific cu versurile sale, fiind activ și prezent în paginile revistelor „Românul”, „Pagini literare”, „Glasul Bucovinei”, iar personalități precum Sextil Pușcariu, Nicolae Iorga, Ion Agârbiceanu sau Tudor Vianu și-au declarat aprecierea pentru talentul literar al tânărului poet. În anul 1919 a fost publicat la Sibiu volumul de eseuri *Pietre pentru templul meu*, iar

o a doua ediție a apărut, în același an, la București, acest succes aducându-i câștiguri financiare atât de necesare în viața de student român la Viena.

În anul 1920, odată cu terminarea studiilor, tânărul Lucian Blaga avea să înceapă o nouă etapă a vieții, iar vârsta de 25 de ani era cea mai potrivită pentru căsătoria cu Cornelia Brediceanu, o tânără studentă a Facultății de Stomatologie a Universității de Medicină din Cluj. Căsătoria celor

Academia Română, care i-a înmănat „Premiul Adamachi” pentru cele două poeme scrise în anul 1919: *Poemele luminii* și *Pietre pentru templul meu*.

Prin soția sa, Lucian Blaga a început să îmbrățișeze ideea diplomației, Cornelia Brediceanu fiind familiarizată cu acest domeniu prin experiența de care avusese parte în anul 1919, când a participat ca membră a delegației Transilvaniei, în cadrul echipei României la Conferința de Pace de

doi a avut loc la Cluj, în luna decembrie 1920, iar o bună bucată de vreme tânărul familie a fost ajutat de rudele soției, aceștia mutându-se în anul 1924 la mama soției, în Lugoj. În ciuda eforturilor pe care Lucian Blaga le făcea pentru a obține un post în cadrul Universității din Cluj, tinerii se întrețineau din câștigul obținut de Cornelia Blaga, care își deschisese un cabinet de stomatologie în casa mamei sale, precum și din veniturile pe care Lucian Blaga le obține din colaborările cu publicațiile „Patria” și „Gândirea”. Această perioadă a fost foarte fructuoasă pentru Lucian Blaga, în anul 1921 devenind membru al Uniunii Scriitorilor, și tot în același an fiind premiat de

la Paris, condusă de ministrul Alexandru Vaida-Voievod. Cornelia Blaga era sora mai mică a diplomatului Caius Brediceanu, iar această afiliere a fost destul de convingătoare pentru tânărul Lucian Blaga, care a început demersurile spre a fi cooptat în echipa diplomatică a Ministerului Afacerilor Străine. Primul pas spre diplomație a fost făcut la sfârșitul anului 1921, când a trimis o adresă către Ministrul Afacerilor Străine, prin care se prezenta succint și își exprima dorința de a fi numit cancelar în echipa diplomatică românească de la Paris (N. Mares, p. 364). Cererea lui Lucian Blaga a fost înregistrată la începutul anului 1922 și era însoțită de

DIPLOMAȚIE ȘI BIBLIOTECĂ

recomandarea cumnatului său, Caius Brediceanu, din poziția de Ministru de Stat pentru Ardeal, Banat și părțile ungare. Răspunsul din partea ministerului a fost prompt și a venit în 5 ianuarie 1922, comunicându-se acceptarea și numirea în funcția solicitată, chiar de la 1 ianuarie. Se pare că răspunsul atât de favorabil și rapid l-a speriat pe Lucian Blaga, acesta făcând cerere de a se anula numirea sa, din cauze obiective. Timp de patru ani a fost ocupat cu activitatea publicistică, fiind nu doar autorul bine-cunoscut, dar și redactor de ziar, precum și traducător în limba germană a poemelor lui M. Eminescu.

În anul 1926, pe fondul deteriorării relațiilor de presă la nivel diplomatic dintre România și Polonia, s-a decis schimbarea activității, care impunea nevoia unor acțiuni de propagandă românească în societatea poloneză, iar persoana cea mai indicată a fost Lucian Blaga, rămas în baza solicitanților de funcții în Ministerul Afacerilor Străine. În urma acceptării acestei misiuni, Lucian Blaga și-a luat postul în primire chiar în toamna anului 1926, când a fost numit atașat român de presă al Legației Române din Varșovia. Pentru că economiile tinerei familii erau destul de reduse, au primit cu nerăbdare vestea trimiterii în misiunea diplomatică. Cu această numire, și-a început tânărul Lucian Blaga frumoasa carieră în diplomația românească, pe care a reprezentat-o cu onoare și talent deosebit. În timpul acestei prime misiuni a fost decorat de către regele Ferdinand al României cu Ordinul „Steaua României în grad de Cavaler” pentru contribuția publicistică marcată de patriotism și devotament românesc, atent dozat în toate comunicatele, precum și în publicații culturale poloneze, în care a promovat prin articole, cultura și literatura românească.

După aproximativ un an, în 1927, Lucian Blaga a cerut să fie transferat la Praga, în cadrul Legației române. Relația de prietenie dintre Lucian Blaga și Eugen Filloți (atașatul de presă al României la Praga) a influențat decizia lui Blaga, care-și dorea să ajungă cât mai repede cu putință în orașul admirat și laudat de Filloți. Transferul s-a produs chiar în luna noiembrie, dar în misiunea diplomatică a fost singur. Soția sa, Cornelia Blaga își desfășura activitatea de medic stomatolog în propriul său cabinet deschis în Lugoj, în casa mamei sale. Chiar dacă nu era prezentă lângă soțul său, Cornelia Blaga îl sprijinea

foarte mult, ea fiind cea care îi dactilografia absolut toate lucrările literare, precum și rapoartele de activitate (Dorli Blaga, Tatal meu, Lucian Blaga, p. 264) Misiunea aceasta s-a încheiat la fel de repede ca prima, fiind trasferat către o altă capitală europeană, după aproape un an. Începând cu luna aprilie

numeroase despărțiri și așteptări, declanșate în mare parte de nașterea fetei, Dorli, care a avut loc în 2 mai 1930, în Berna. Botezul fiicei Dorli Blaga a avut loc tot acolo, doi ani mai târziu, în 1932, la ceremonia pregătită cu emoții de părinții Lucian și Cornelia Blaga, fiindu-le alături, nașa Sophie

prin funcția sa de ministru plenipontențiar în Austria, achiziționase pentru România un imobil în care a funcționat Legația românească, acesta fiind și sediul actual al Ambasadei României în capitala Austriei. Tânara familie Blaga a fost astfel sub protecția generosului frate, Caius Brediceanu, în toți anii de ședere în Austria, 1932-1937.

Perioada profesională de la Viena a fost prolifică și din punct de vedere literar, publicarea volumelor de versuri *La cumpăna apelor*; *Cunoașterea luciferică*, finalizarea trilogiei filosofice *Cenzura transcendentă*, fiind expresia unei nesecate inspirații și a unui talent înnăscut. În anul 1934, piesa *Meșterul Manole* a fost pusă în scenă de Teatrul Național Polonez, iar elogiile scrise în presa poloneză au fost primite cu mare bucurie de Lucian Blaga. Un succes asemănător a avut și cu piesa dramatică *Avram Iancu*, care a fost reprezentată în anul 1935 pe scenele teatrelor naționale din București și Cluj.

În anul 1935, Academia Română a decernat premiul Hamangiu lui Lucian Blaga pentru opera dramatică și poetică, distincție acordată după 14 ani de la înmânarea premiului Adamachi, acordat pentru debutul cu drama *Zamolxe*. Un an mai târziu, în 1936, tânărul Lucian Blaga a fost ales membru al Academiei Române, la doar 41 de ani. Despre această perioadă au apărut ample memorii ale soției, Cornelia și a fiicei, Dorli, în volume publicate sub îngrijirea celei din urmă. Din evocările scrise de soția diplomatului Lucian Blaga, am aflat despre informarea pe care i-a trimis-o Sextil Pușcariu în 11 decembrie 1936, prin care îi anunța scoaterea la concurs a unui post de profesor la Catedra de Estetică a Universității din Cluj. Privită cu nemulțumire, această participare la concurs i se părea ușor jignitoare lui Lucian Blaga, cunoscând profesori care nu au fost nevoiți să treacă printr-un examen de titularizare. După câteva corespondențe între cei doi, Sextil Pușcariu l-a convins să încerce alt post, de conferențiar de astă dată, trecând tot printr-un un „concurs pentru o <<conferință >> de filosofia culturii unde n-ar avea niciun contracandidat sprijinit de oameni politici la putere”.

(Brediceanu, Cornelia. *Jurnale*. p. 43). Abia în 25 mai 1937 s-a fixat ca desfășurarea concursului să aibe loc în luna noiembrie, toate documentele și broșura cu titluri fiind pregătite minuțios de soția sa, Cornelia, cea care i le-a bătut la mașină în această perioadă. Între timp, familia a fost constrânsă de evenimente nefavorabile, generate în mare parte de schimbările politice de la vârful ministerului de resort, prin care au fost numite alte personaje în fruntea Legației. Schimbarea lui Caius Brediceanu din funcția de ministru plenipontențiar în Austria, a avut ca efect îndepărtarea cumnatului Lucian Blaga din Legație.[...]

Ioana Valentina Popescu

Sedința de recepție a noii academice Lectur Blaga a fost prezidată de M. S. Regele Carol II. În fotografia noastră îl vedem pe Severos ascultând discursul d-lui Lupedatu, președintele Academiei Române.

Dr. Lucian Blaga rostind discursul de recepție la Academia Română. D-l sa a vorbit despre „catal romanesc”. Se mai disting în fotografie domnul prof. N. Iorga, dr. C. Angelescu și Mihail Sadoveanu.

Cu prilejul recepției festivității de la Academia, s-a înmânat și noii lectur al bibliotecii, pe care-l vedem în fotografia noastră.

CONGRESUL CĂMINURILOR CULTURALE

Săptămâna trecută a avut loc, la Aradella Române, congresul căminurilor culturale ale Fundațiilor Regale. Congresul a fost prezidat de Severos, pe care-l vedem în fotografia noastră. Alături de M. S. Regele este dl. dr. C. Angelescu, ministrul Instrucțiunii publice.

1928, Lucian Blaga a fost transferat la Legația românească din Berna, inițial în aceeași funcție de atașat de presă, apoi ca secretar de presă. Această misiune a fost cea mai lungă, între anii 1928-1932, urmați de perioada 1937-1938. Prin corespondența soților Lucian și Cornelia, publicată postmortem de fiica acestora, Dorli Blaga, au fost descrise episoade petrecute în toți anii acestei misiuni. Pentru tânăra familie Blaga, viața de diplomat a soțului a fost marcată de

Bragadiru, unchiul Caius Brediceanu (atunci ministru plenipontențiar al României în Austria), însoțit de fiica sa, Olga. Influența lui Caius Brediceanu a fost pe deplin apreciată de sora sa, Cornelia Blaga, acesta reușind să îi obțină transferul cumnatului Lucian Blaga în cadrul Legației române de la Viena. Din anul 1932, Lucian Blaga s-a mutat la Legația Românească din Austria, unde a fost însoțit de soția și de fetița lor. Cumnatul său, Caius Brediceanu,

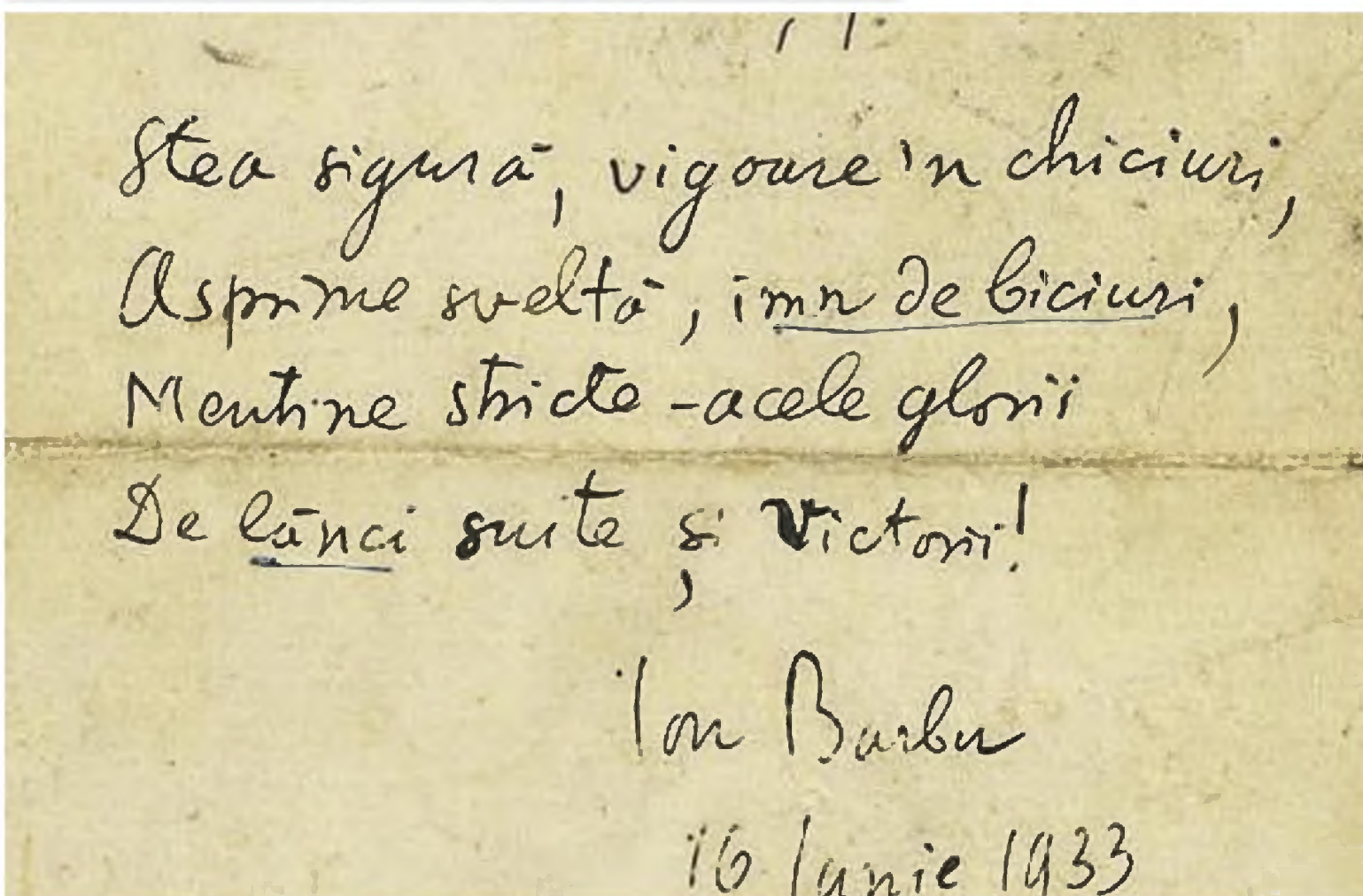
ION BARBU REPREZENTANT AL

Ion Barbu, poet, eseist și traducător, a avut o carieră strălucită în matematică și a fost unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai modernismului. El s-a născut la data de 18 martie 1895, la Câmpulung Muscel. A fost unicul fiu al magistratului Constantin Barbilian și al Smarandei Barbu, născută Șoiculescu, fiică de procuror. Studiile elementare și gimnaziale le-a făcut la Câmpulung, Daminești, Stâlpeni și Pitești, iar liceul, la București. Încă din vremea liceului a avut aptitudini de matematician, atunci când publica remarcabile contribuții la revista „Gazeta matematică”. Însă, în tot acest timp, Ion Barbu își dezvoltă și pasiunea pentru poezie. Între anii 1914 și 1921 a studiat matematica la Facultatea de Științe din București, dar studiile i-au fost întrerupte de perioada în care satisfăcea serviciul militar în timpul Primului Război Mondial. Și-a continuat ulterior studiile și a susținut teza de doctorat în 1929. În 1942 a fost numit profesor titular de algebră la Facultatea de Științe din București, acolo unde a publicat și diferite articole în reviste matematice.

În anul 1919 Dan Barbilian a început colaborarea la revista literară „Sburătorul” și a adoptat, la sugestia lui Eugen Lovinescu, pseudonimul bunicului său, Ion Barbu. În perioada liceului l-a cunoscut și pe Tudor Vianu, cu care a creat una dintre cele mai lungi și frumoase legături literare. Debutul său artistic a fost în urma unui pariu cu Tudor Vianu. În vreme ce erau plecați într-o excursie la Giurgiu, Dan Barbilian i-a promis lui Tudor Vianu că îi va scrie un caiet de poezii. Din acest pariu, el își descoperă talentul și iubirea față de poezie. Primul text specific barbian, conform majorității criticilor, va fi amplul poem *După melci*, publicat și în volum în absența poetului din țară, sub înfățișarea unei cărți ilustrate pentru copii. Eroul liric este într-adevăr un copil care tulbură misteriosul echilibru al naturii prin descântecul rescris de poet în cheie magică. Invocarea de sorginte animistă a melcului este perfect verosimilă reprezentărilor infantile. Într-o zi de Păsesimi, copilul dă de un melc în pădure, pe care îl „convinge” să iasă din cochilie la soare. Dar vifornița, stârnită din senin, îl mână pe copil acasă, unde toată noaptea va fi îngrozit de soarta melcului ascultător. A doua zi îl va găsi înghețat și descântecul copilului devine bocet, de fapt o minidramă a cunoașterii, prilej cu care poetul își dă întreaga măsură a pregnanței stilistice aparent naive: „Melc, melc, ce-ai făcut?/ Din somn cum te-ai desfăcut?/ ai crezut în vorba mea/ Prefăcută că glumea!/ Ai crezut că plouă soare, c-a dat iarba pe răzoare,/ Că alunul e un cântec.../ Astea-s vorbe și descântec!/
 Trebuia să dormi ca ieri./ Surd la cânt și îmbieri./ să tragi alt oblon de var/ Între trup și ce-i afar’.../ Vezi?! leșiși la un descântec:/ Iarna ți-a mușcat din pântec.../ Ai pornit spre lunci și crâng,/ Dar porniși cu cornul stâng,/ Melc nătâng, melc nătâng!”.

tulburătorul contratimp erotic. Crypto „regele-ciupearcă”, se îndrăgostește de mica laponă Enigel, aflată în trecere prin poiana de mușchi, în drumul său cu renii spre pășunile înșorite. Crypto o îmbie să rămână acolo, „în somn fraged și răcoare”, departe de soarele de care el se simte despărțit prin „visuri sute, de măcel”. Enigel nu acceptă îmbierea, ea aspirând cu tot sufletul spre solaritate: „Rigă Crypto, rigă Crypto,/ Ca o lamă de blestem/ Vorba-n inimă-ai înfipt-o!/ Eu de umbră mult mă tem”. De dragul laponiei, „nebulul rigă Crypto” se desprinde din mediul său vital, astfel încât botezul soarelui îi va aduce moartea. Acest gen de incompatibilitate ne amintește, rolurile fiind inversate, de nefireasca aspirație a Cătălinei la iubirea nemuritorului Luceafăr. Pitorescul și anecdoticul epic sunt depășite cu brio de Ion Barbu și în *Domnișoara Hus*, prioritate având momentele halucinante, la limita tragicului cu grotescul, ridicate la putere cosmică. Rescrierea ritualurilor magice de natură folclorică atestă plener geniul inventiv-transfigurativ al lui Ion Barbu. Debutând ca pseudoparnasian, cucerit de energetismul unui Nietzsche, de o Grecie platoniciană și de oda pindarică, Ion Barbu își va găsi timbrul singularității fie prin ciclul balcanic (*Nastratin Hogeia la Isarlâk, Cântec de rușine ș.a.*), fie ca baladist fantast de o virtuozitate

Trebuia să dormi ca ieri./ Surd la cânt și îmbieri./ să tragi alt oblon de var/ Între trup și ce-i afar’.../ Vezi?! leșiși la un descântec:/ Iarna ți-a mușcat din pântec.../ Ai pornit spre lunci și crâng,/ Dar porniși cu cornul stâng,/ Melc nătâng, melc nătâng!”.

Ion Barbu spunea că poezia și geometria sunt complementare în viața lui: „Acolo unde geometria

devine rigidă, poezia îi oferă un orizont spre cunoaștere și imaginație”. Una dintre cele mai cunoscute poezii ale autorului, *După melci*, apare în anul 1921 în revista „Viața Românească”. Balada *Riga Crypto și laponă Enigel*, tot o fabulație în natură, are conotațiile unei drame lirice într-un climat boreal, din care nu lipsește elanul și

expresivă neegalată, dar mai ales ca poet ermetic, adorator și rapsod al „frumosului necontingent”. Demersul poetic barbian va atinge apogeul printr-o insolită conceptualizare a elaborării textului poetic, abstractizarea și simbolul îngemănându-se în metafore revelatoare. *Oul dogmatic*, oul cu plod, în viziunea poetului „palat de

MODERNISMULUI ROMÂNESC

nuntă și cavou” își propune să sensibilizeze taina stării de increat. Potențialitatea morții este cuprinsă în chiar pecetea vieții, în bănuțul oului, de unde ar urma să se reproducă ființa: „și mai ales te înfioară/ De acel galben icusar,/ Ceasornic fără minutar./ Ce singur scrie când să moară/ și ou, și lume. Te-nfioară/ De ceasul galben, necesar...”.

Cercurile inițiatice ar fi trei în *Rimuri pentru nunțile necesare*. Primul cerc este patronat de „Roata Venerii, inimii”, ipostaza erotică refuzată de spirit, insolubilă în apa tare a tărilor. Nici în al doilea cerc, „Roata capului, Mercur”, al cunoașterii intelectuale, spiritul nu-și atinge împlinirea irespirabilă: „O, Mercur,/ Frate pur/ Conceput din viu mister/ și Fecioara Lucifer,/ Înclinat pe ape caste/ În sfruntări iconoclaste,/ Cap clădit/ Din val oprit/ Sus, pe Veacul împietrit,/ O, select! Intellect/ Nunta n-am sărbătorit...”.

Ascensiunea în cel de-al treilea cerc, „Roata Soarelui, marelui”, înseamnă cunoașterea extatică a dumnezeirii ca izvor al luminii. Spiritul se află, în fine, la el acasă: „În camera Soarelui/ Marelui/ Nun și stea,/ Abur verde să ne dea,/ Din căldări de mări lactee,/ La surpări de curcubeie,/ – în firida ce scânteie/ eteree”.

Erosul și idealitatea se confruntă și în *Râpa Uvedenrode*, topos imaginat de poet ca Olimp al Erosului, populat de gasteropode: „Suprasexuale/ Supramuzicale;/ Gasteropozil!/ Mult limpezi rapsozi,/ Moduri de ode/ Ceruri eșarfă/ Antene în harfă:/ Uvedenrode/ Peste mode și timp/ Olimp!”

Delimitându-se polemic și sentențios de poezia hugoliană, cu prilejul apariției în 1927 a arghezienelor *Cuvinte potrivite*, dar și de poezia „leneșă”, Ion Barbu își reafirmă unicitatea crezului: „Versul căruia ne închinăm se dovedește a fi o dificilă libertate: lumea purificată până a nu mai oglindi decât figura spiritului nostru”.

Același credo, altfel formulat, de data aceasta pe modelul teoriei critice sincroniste a lui E. Lovinescu, se degajă din articolul publicat în „Idea Europeană” (1 dec. 1927). Reputatul critic este acuzat că ar legifera imitația, poetul argumentând printre altele: „Nu sincron și în extensiune, ci pe linia de adâncire a misterului individual vom descoperi fondul nostru de identitate general: culoarea ultimă și rembrandtiană, ireductibilul animal de lumină”.

Prețuindu-i, dintre contemporani doar pe Blaga, Philippide și dintre clasici pe Mateiu I. Caragiale, Ion Barbu își dezvoltă aproape programatic arta poetică în celebrul poem *Joc secund*, ce începe cu la fel de celebrele versuri: „Din ceas, dedus adâncul acestei calme creste,/ intrată prin oglindă în mântuit azur,/ Tăind pe înecarea cirezilor agreste,/ în grupurile apei, un joc secund mai pur.// Nadir latent! Poetul ridică însumarea/ De

harfe răsfirate ce-n zbor invers le pierzi/ și cântec istovește: ascuns, cum numai marea/ Meduzele când plimbă sub clopotele verzi”.

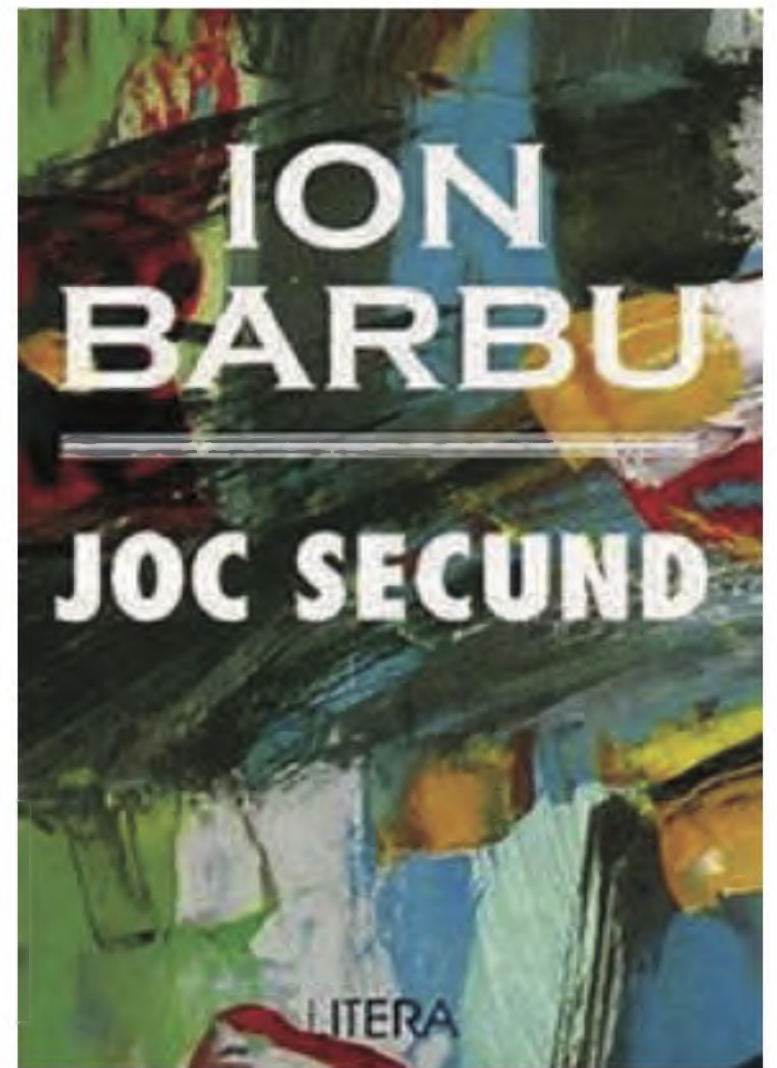
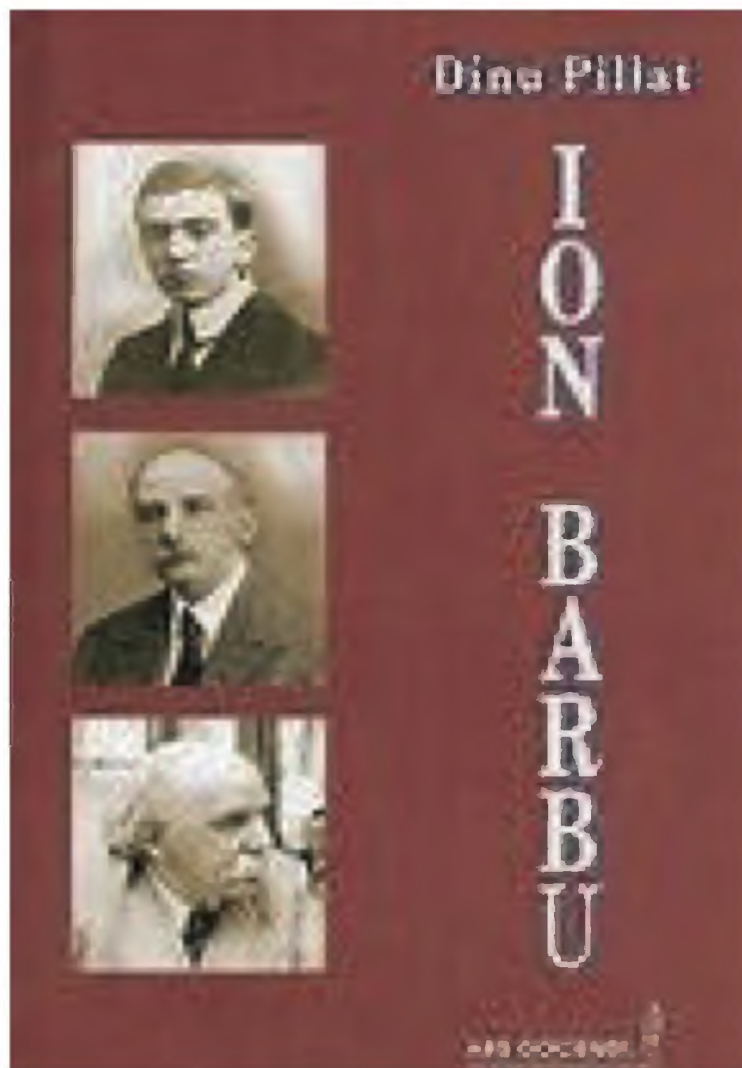
Mitul oglinzii, competent comentat de Basarab Nicolescu în a sa exegeză, își are aici obârșia. Prin abstragerea din real a lucrurilor, se ajunge la proiectarea lor reflectată în spirit, la purificare pe relația fluidelor oglinziri și corespondențe *nadir – zenit*. De la acest ideal platonician, accesul către viziunea mistică nu este exclus, ceea ce multe texte din ciclul *Joc secund* confirmă.

Impostația imnică din *Timbru* destăinuie lauda franciscană a Creatorului pietrei, pământului și apei: „Ar trebui un cântec încăpător, precum/ Foșnirea mătăsoasă a mărilor cu sare;/ Ori lauda grădinii de îngeri, când răsare/ Din coasta bărbătească al Evei trunchi de fum”. Spiritul încătușat în teluric interoghează divinitatea, a cărei prezentă apare configurată în ochiul triunghiular al cunoașterii absolute. Prin poemul *Grup*, Ion Barbu își exprimă năzuința de a pătrunde metafizica misterului universal, de a-și prelungi în infinit raza ochiului

salvându-l de impactul cu lumea creată: „Atâtea clăile de fire stângi!/ Găsi-vor gest închis, să le rezume./ Să nege, dreaptă, linia ce frângi:/ Ochi în virgin triunghi tăiat spre lume?”.

Ion Barbu moare la data de 11 august 1961, la spitalul Vasile Roaită din București, bolnav de cancer la ficat. A doua zi, salcia din fața casei, cântată de poet ca un copac sfânt, se prăbușește la o furtună. Acolo, la rădăcina salciei, Ion Barbu își îngropase câinii credincioși.

Laura Ionescu

transcendental,

LUCREȚIU PĂTRĂȘCANU SINGURUL LIDER

La 24 august 1948, Parchetul Curții București emitea mandatul de arestare pentru Lucrețiu Pătrășcanu sub pretextul de „agent al Siguranței burghezo-moșierești și agent al spionajului englez”. De fapt, calvarul lui Pătrășcanu începuse cu mult înainte. Arestarea fostului ministru al Justiției a avut la baza legea din 1947 promulgată (ironia sortii) sub propria-i semnătură.

Dacă la 23 august 1945, „Scânteia” îi mai recunoștea meritele în organizarea actului de la 23 august 1944, începând cu 1946, liderul comunist începe să fie marginalizat de către colegii de partid și împins încetul cu încetul către periferia vieții politice. Declinul politic se acutizează la sfârșitul anului 1947. O cavalcada de evenimente îi modifică rolul în noul sistem politic de după 1944. Nu este cooptat în colectivul care întocmește noua Constituție, deși era ministrul Justiției la acea dată, despre proclamarea Republicii afla din ziare, iar la Revelionul tovarășesc nu se regăsește pe lista invitaților. Simțind vântul schimbării, se duce neinvitat la Revelionul organizat de Ana Pauker, iar gazda nu-și ascunde neplăcuta surprindere când îl vede la ușă. Ofensat de atitudinea „colegilor” și înțelegând că nu este bine primit, pleacă, nu înainte de a-și înainta demisia din partid (care nu-i este primită). Nu este invitat nici la recepția în cinstea Armatei Roșii, dată la Ambasada sovietică, unde este prezent în schimb Avram Bunaciu, cel care-i va lua locul la Ministerul de Justiție, pentru ca pe 24 februarie, în „Scânteia”, să fie inserat un mic anunț cu demisia sa. Urmează o perioadă grea, când nimeni nu vrea să-i ofere nici o explicație, iar iminența rupturii e din ce în ce mai aproape. La Congresul de unificare al Partidului Muncitoresc Român are surpriza de a nu fi ales în Secretariat, ba, chiar mai mult, unii dintre tovarăși să lanseze atacuri virulente la adresa lui. „Noi care știm încă de la discursul său de la Cluj, arătam acest caz, dar nu am putut să venim cu o precizare că este dușman, cum ne-a arătat analiza de azi spunea tov. Florescu, în timp ce Leontin Sălăjan continua ideea, menționând: e bine că se precizează în document poziția față de Pătrășcanu (...).

La 28 aprilie 1948 este convocat la Comitetul Central. Pătrășcanu credea că e un răspuns la solicitările de a i se lămurii situația. De fapt era începutul detenției. Este dus la „casa din Băneasa”, unde rămâne câteva luni și unde avea să fie adusă și soția sa. În acest timp, o comisie de partid, compusă din Teohari Georgescu, Iosif Rangheț și Alexandru Drăghici începe cercetarea acțiunilor sale. Se caută motive pentru a-l trimite în închisoare. Cel mai facil era de a-i dovedi necredința față de partid și idealurile lui și a demonstra că Pătrășcanu avea relații de prietenie cu personaje dubioase (Belu Zilber

care fusese exclus din partid încă din 1947, Nicolae Betea – care în nenumărate rânduri îi vorbise de planurile lui de emigrare etc.). Comisia de partid spera să-l determine pe Pătrășcanu să recunoască faptul că a intenționat să fugă din țară.

Propunerile de emigrare existaseră cu adevărat (Vișoianu îi propusese încă din 1946 să vină în America, Franasovici, la Conferința de Pace din 1947, îi sugerase și el să renunțe la partid și să rămână în Occident), dar Pătrășcanu nu dovedise în nici una din ocazii intenția de a părăsi țara. Acesta era însă un amanunt prea insignifiant pentru cei care-l cercetau.

I se reproșează că nu l-a denunțat pe Betea (angajat la statistică, ce i-a cerut să-i intermedieze obținerea unei burse la Paris), despre ale cărui planuri de fugă știa de mai mult timp, că era prieten cu un „agent al Siguranței” Belu Zilber, că a fost prieten cu burghezii Anton Golopenția și Sabin Manuilă etc. Pe 24 august 1948, este emis mandatul de arestare nr. 16.203 pe numele lui Lucrețiu Pătrășcanu. La căderea lui a contribuit și raportul lui S.I. Kaftaradze, ambasadorul U.R.S.S. la București, căruia însuși Pătrășcanu îi ceruse ajutorul pentru a înțelege situația grea în care se afla. Influențat de informațiile primite de la Teohari Georgescu, care îl descria pe Pătrășcanu ca antipartinic și antisovietic, Kaftaradze avea să spună că impresia lui, după convorbirea avută, e că L. Pătrășcanu nu a dat dovadă de altceva decât de tendențiozitate, minciuni și ambiție. Pecetluirea soartei lui avea să vină însă în urma ședinței Cominformului din 1949, când este dat startul proceselor spectacol, avându-i ca inculpați pe comuniștii acuzați de spionaj și complot (vezi procesele lui Rajk, Kostov, Slansky). Defecțiunea lui Tito a resuscitat mitul „coloanei a cincea” a trădătorilor din interior. Nu mai puteau fi acceptați decât oameni siguri, deplin devotați Moscovei. Ceilalți trebuiau eliminați.

Prin termenul generic de titoiști vor fi desemnați toți cei a căror biografie putea sugera o tendință de îndepărtare de la supunerea totală la politica sovietică: popularitatea prea mare, care putea determina evoluții periculoase; studii prea aprofundate; lupta în brigăzile internaționale din Spania, prezența în lagărele de internare în Vest în perioada războiului, lupta în mișcarea de rezistență națională etc. Toate aceste puncte de reper vor fi urmărite cu asiduitate în „vânătoarea de vrăjitoare” ce va fi declanșată. Instrumentarea procesului Pătrășcanu avea să cunoască mai multe etape. Au fost arestați și anchetați numeroși cunoscuți ai cuplului Pătrășcanu, dar și persoane cu care aceștia nu avuseseră nici o legătură. Pot fi detectate mai multe faze. În prima fază sunt cercetați „în libertate” (perioada de la Băneasa), apoi urmează faza carcerii. Ancheta

e făcută, pe de o parte, de comisia de partid, iar de cealaltă parte de organele abilitate, ajutate de nou înființata Direcție Generală a Securității Poporului. În primele sale declarații, fostul ministru al Justiției își face o mea culpa severă, fără a recunoaște însă învinuirile grave care i se aduc. Dacă în prima declarație, din 2 noiembrie 1949 nota: „Nepartinice au fost legăturile mele cu Betea (...) Nepartinică a fost toată purtarea mea, atunci când Betea a venit și mi-a propus să plec în străinătate și eu am ascuns acest fapt tovarășilor (...)”; două săptămâni mai târziu avea să declare: „Greșelile mele ca activist de partid, au fost de două feluri. 1. privind linia politica a Partidului. 2. atitudinea greșită față de tovarășii cu care am lucrat și de prietenii

activitatea lui Lucrețiu Pătrășcanu și a celorlalți din lotul de arestați pentru a-i dovedi vina. Este acuzat că a comentat cursul de istorie al P.C.U.S. susținând rolul lui Troțki și Buharin în revoluția bolșevică, că a avut relații strânse cu partidele istorice și cu cei de la Palat (îi oferise Regelui cărțile sale cu autograf) și i se reproșează devierile naționaliste (care după reabilitare vor fi privite ca dovezi ale comunismului național). Metodele de obținere a „mărturisirilor” au fost diverse. S-a mizat mai ales pe mijloace psihologice (înfometare, informații false etc.), pedepsele corporale fiind aplicate doar lui Betea. Soția este întoarsă împotriva lui printr-o metodă vulgară (i se arata declarațiile prietenei ei, Lena Constante, în care aceasta

personali sau de acei pe care i-am utilizat”.

La început inculpatul este lăsat să se „spovedească”, dar începând cu ianuarie 1950, declarațiile lui sunt mult mai punctuale, ca rezultat al unor întrebări puse de anchetatori (exemplu: Când l-ai cunoscut pe prof. Gr. C. Moisil? Care era atitudinea soției d-tale față de manifestările antipartinice? Cine a elaborat și prezentat planul loviturii de stat de la 23 august 1944? etc.) S-a încercat prin anchetare să se dovedească faptul că Pătrășcanu a fost agent al Siguranței (de prea multe ori fusese urmărit sau arestat de Siguranța și scăpase prea ușor – ceea ce anchetatorii omiteau să spună era că datorită relațiilor părinților i se dăduseră mai mereu pedepse ușoare), iar după actul din 1944, spion în slujba occidentalilor. Din primăvara anului 1950, timp de un an, raporturile lui cu anchetatorii aproape dispar, pentru a fi reluate cu și mai mare îndârjire la sfârșitul anului 1951. Sunt găsite conexiuni, care mai de care mai aberante între

povestește de relația fizică cu Lucrețiu Pătrășcanu).

După 1989, într-un interviu acordat presei, Corneliu Coposu avea să declare „chinurile la care a fost supus, au fost mai mari decât cele din pregătirea propriului meu proces”. Interesant este faptul că Pătrășcanu nu este ostil partidului și ideologiei lui, ci se revolta față de cei de la conducerea țării „Dragă tovarășe anchetator (...) Iartă-mă și titlul și stilul epistolar (...) Picătura de apă chinezească «ai mai scris ceva?» a ajuns să-mi lichefiezze creierul. Dacă cauchemarul mai durează câteva zile, încep să simt cail apocalipsului pe bolta creierului. Trebuie lămurită, altfel înnebunesc (...). Îi doresc lui Miron și lui Ghiță să sufere nedreptatea pe care o sufăr eu! Mama lor! și nu ai cui să te plângi, cui să reclami! (...) Cum poate accepta Teohari? Eu știu că-i serios și deștept. Cum de se poate lăsa influențat de un puțoi ca Miron? (...) Nu-i însă el de vină, ci sistemul”.

COMUNIST CONDAMNAT LA MOARTE

Cei doi, Miron Constantinescu și Teohari Georgescu, vor fi la rândul lor epurați. În 1952 cad și principalii acuzatori ai fostului ministru de justiție: Ana, Luca, Teohari, devenind la rândul lor din acuzatori acuzați. Cu toate acestea „procesul” Pătrășcanu își urmează făgașul. Pe fondul începerii unei noi vânători de vrăjitoare (al cărei start fusese dat tot la Moscova) – sioniștii, cei arestați în „lotul Pătrășcanu” sunt împărțiți în două grupuri, fiecare anchetate de un alt organ: S.S.I., respectiv Direcția de Anchete a M.A.I. Responsabil de anchetarea lui Pătrășcanu devine Șoltuțiu, cel care avea ulterior să declare că rolul lui a fost minor,

În martie 1954 este finalizată cercetarea, iar procesul debutează imediat. Primul lot de inculpați, din care făcea parte și Lucrețiu Pătrășcanu, era compus din: Herbert Zilber, Ion Mocsony-Styrcea, Alexandru Ștefănescu, Remulus Koffler, Jac Berman, Emil Calmanovici, Victoria Sârbu, Lena Constante, Herat Torosian, Hari Brauner. Dintre aceștia, doar Zilber, Lena Constante, Torosian și Hari Brauner puteau fi încadrați în categoria prieteni ai principalului inculpat. Restul fuseseră arestați pe parcursul anchetei sub diverse pretexte, încercându-se ulterior să se fabrice o legătură între ei și

spectacol, cu o singură mare diferență – nu a fost public. Pătrășcanu refuză să colaboreze cu judecătorii lui și nu vrea avocat. Avocații sunt numiți din oficiu și n-au timp să citească dosarele (în arhive se păstrează peste 30.000 de pagini care au legătură cu acest proces), martori au fost aleși doar cei care susțin varianta acuzării, indiferent din partea cui vin (apărare sau acuzare), declarațiile obținute sub constrângere au fost luate ca fiind date de bună voie, iar cei ce au vrut să-și schimbe depoziția nu au fost lăsați. Toată mascarada a culminat cu pronunțarea sentinței când, pe 14 aprilie 1954, Lucrețiu Pătrășcanu, la

fost adus la proces fără să fi dat declarații, ca și noi ceilalți. Își imaginau că este ramolit și nu va înțelege că este șeful nostru suprem. (...) În afară de Pătrășcanu, Cofler și Calmanovici, toți și-au debitat libretul învățat. Pătrășcanu a spus că refuză să facă declarații, să răspundă la întrebări, refuză apărătorul și refuză să se apere. Cofler și Calmanovici au retractat tot ce spusese la anchetă, dar n-au fost lăsați să spună altceva. Apoi au urmat cei 52 de martori falși...” Despre acest proces, Petre Pandrea, cumnatul lui Pătrășcanu, cu care acesta nu se afla în cele mai bune relații, avea să spună: „Nu

Nomenklaturiştii

BOLȘEVISMUL prezintă în zilele noastre o înflăcărare în jurul lui. Mă gândesc la cei care au fost în fruntea și în spatele lui, dar și la cei care au pus în practică, în țara noastră, în perioada 1945-1954...

pentru că de fapt în spatele întregii mascarade juridice s-au aflat consilierii sovietici. După numirea lui Șoltuțiu metoda declarațiilor este înlocuită cu cea a interogatoriilor, dar răspunsurile mult dorite se lasă încă așteptate. De partea cealaltă, mărturisirile nu întârzie să vină, chiar dacă multe dintre ele n-au nici o legătură cu realitatea. Motivele pentru care s-au declarat împotriva lui Pătrășcanu sunt diverse, de la spaima pe care le-o inocula detenția până la speranța că vor putea scăpa. Belu Zilber, prietenul lui, avea să spună, în declarația din 7 februarie 1950 că... „la 7 Martie venind de la Palat [Pătrășcanu i-ar fi spus, n.n.] «L-am ars pe Emil» nu vine la Interne (se face referire la formarea guvernului din 6 martie 1945, Emil fiind Bodnăraș) și era un act de trădare din partea lui Pătrășcanu.”

Pătrășcanu. Astfel, Remus Koffler, vechi ilegalist, era acuzat la rândul lui de legături cu Siguranța și că împreună cu Foriș și Pătrășcanu ar fi constituit un grup de interese în cadrul partidului, stipendiat de Occident (acuze pe care acesta le va recunoaște, pe patul din spitalul psihiatric unde se afla internat, din cauza unui sifilis netratat la timp). Victoria Sârbu este văduva lui Ștefan Foriș, în timp ce lui Alexandru Ștefănescu, mare industriaș care subvenționase partidul încă din ilegalitate i se imputa spionajul în favoarea Angliei. Legătura lui cu Pătrășcanu fusese mai mult decât efemeră, întâlnindu-se o singură dată, când marele industriaș l-a prezentat, în octombrie 1944, ministrului Angliei la București. Procesul se desfășoară după același tipic al proceselor

ultimul său cuvânt, avea să spună: „scuip pe acuzațiile ce mi se aduc” și să fie condamnat la moarte. El devenea astfel singurul lider comunist român, judecat și condamnat la moarte chiar de către regimul pe care l-a reprezentat. Sentința a fost dusă la îndeplinire pe 17 aprilie 1954, la ora 3.00, când Pătrășcanu a fost executat prin împușcare la penitenciarul Jilava. „Până n-am intrat în boxă nu știam, în afară de Pătrășcanu, cine vor fi ceilalți criminali. Eram în total unsprezece. Șase din lotul Pătrășcanu, patru din lotul Cofler (Koffler, n.n.) și un șef comun ambelor loturi, Alexandru Ștefănescu care, fără știrea lui și a noastră, fusese un șeful nostru (...). Un bătrânel bolnav. Nu putea merge fără să fie susținut. (...) Fusese bătut și condamnat în 1948 la 15 ani muncă silnică, apoi adus la Malmezon să-și joace rolul. (...) A

mă interesează faptul în sine că a fost ucis (...) Mă indignează modul ilegal al uciderii, procesul cu ușile închise. (...) Mă indignează comunicatul oficial hidos, terfelind memoria unui om fără apărare, lezând grav familia. (...) L-au ucis fără dezbateri, călcând regula publicității proceselor. L-au asasinat moral, cu un comunicat veninos, în care minciuna, ațâțarea și urechile măgarului apăreau prea lungi”. Victima a luptelor pentru putere între „grupul moscovit” al Anei Pauker și „comuniștii din interior” ai lui Gheorghiu-Dej, Pătrășcanu nu a fost revendicat de nici una din tabere, fiind considerat un pericol din cauza originii, formației universitare și a preocupărilor „intelectualiste”.

Cristian Soare

CĂRTURARI FAMILIEI GOLESCU

Familia Goleștilor, una din familiile reprezentative ale boierilor români care și-au pus amprenta pe destinele neamului românesc de-a lungul a cinci veacuri, are o descendență coborâtoare până la urmașii Craioveștilor, înrudiți cu domnitorii Basarabi.

Membrii acestei familii de cărturari și politicieni se regăsesc în toate momentele de seamă ale istoriei Țării Românești: Revoluția lui Tudor Vladimirescu de la 1821, Revoluția de la 1848, Unirea Principatelor Române de la 1859, întronizarea Principelui Carol I la 1866. Printre descendenții Goleștilor se regăsesc Nicolae C. Golescu, prim-ministru al Guvernului României (1868), Ștefan C. Golescu, lider al Revoluției de la 1848, prim-ministru al lui Cuza (1861), Alexandru G. Golescu, revoluționar, ministru de finanțe și prim-ministru în timpul lui Carol I. Alături de ei se înscriu la loc de cinste ca promotori ai școlii românești: marele ban Radu Golescu (1746-1818), lordache Golescu (1768-1848) și Dinicu Golescu (1777-1830).

Marele ban Radu Golescu, unul din primii reprezentanți ai iluminismului în Țara Românească este cunoscut pentru un principiu pe care l-a promovat: „ridicarea poporului prin cultură și bună chiverniseală”. Împreună cu Ienăchiță Văcărescu, care vedea progresul nației prin „luminarea poporului”, banul Radu Golescu s-a implicat în mod deosebit în acțiuni ce priveau dezvoltarea învățământului în limba

română. A înființat, pe moșia sa de la Golești o „școală începătoare”, la care avea acces în mod gratuit toți copiii satului. Aceștia învățau după cărți care aveau rolul de manuale: Bucoavna (abecedarul cu litere chirilice), Ceaslovul (o carte de rugăciuni) și Psaltirea (psalmii Vechiului Testament).

Marele ban Radu Golescu, a fost unul dintre cei mai generoși filantropi ai Țării Românești, fondator al Spitalului Filantropia, iar

pe domeniul său de la Golești a construit o casă a săracilor (bolniță). A deținut un mare han în București, aflat în vecinătatea fostului spital Brâncovenesc, clasat al 2-lea după Hanul lui Manuc.

Dintre cei trei fii ai marelui ban Radu Golescu, lordache și Dinicu ocupă un loc de seamă în istoria culturii românești.

lordache Golescu (1768-1848), unul dintre cei mai activi cărturari și oameni de stat ai Țării Românești,

grație unei educații și culturi deosebite, a avut parte de o promovare în administrația statului. A fost un promotor și un protector al învățământului în limba română. A întemeiat școli și a susținut trimiterea tinerilor români, la studii, în străinătate. L-a protejat și sprijinit pe profesorul transilvănean Gheorghe Lazăr să ajungă la conducerea Școlii Superioare de la Sf. Sava.

ÎN LUMEA TIMBRELOR

Pasionat de geografia lumii, lordache Golescu a alcătuit un plani-glob (o hartă a lumii sub forma unui plan), folosind toate cunoștințele în domeniu, ale vremii. O hartă care aparține ansamblului cartografic (tipărit la Viena în anul 1800), conține și o hartă a Valahiei, aflată în fondul documentar al Bibliotecii Academiei Române. Opera vastă și variată a cărturarului lordache Golescu a rămas în cea mai mare parte sub formă de manuscris: piese de teatru, satire politice, traduceri din franceză și greacă și o lucrare de mare amploare *Condica limbii românești* (un dicționar al limbii românești scris la 1832). Dinicu Golescu (1777-1830), a fost fiul cel mai mic al marelui ban Radu Golescu. Spre deosebire de fratele său lordache, s-a evidențiat ca un pasionat călător și un fin observator al lucrurilor întâlnite în timpul deplasărilor sale. Este cunoscut în literatura română, în mod special, datorită lucrării *Însemnare a călătoriei mele* făcută în anul 1824, 1825, 1826, tipărită în anul 1826, la Buda, pe cheltuiala autorului. Cartea se prezintă și ca o analiză critică a situației Țării Românești: „Inverdat lucru este că noi am rămas în urma tuturor neamurilor”. Lucrarea nu a avut, printre

contemporani, prețuirea pe care o merita. Ea apare vizibil, în lumea cărților, în anul 1910, când s-a retipărit la inițiativa bibliotecarului Academiei Române, Nerva Hodoș. Din prima ediție (1826) două exemplare se păstrează la Muzeul Municipiului București. Cărturarul Dinicu Golescu, s-a preocupat în mod deosebit pentru introducerea unui învățământ românesc, înființând una dintre primele școli secundare în limba română, din Țara Românească, pe domeniul său de la Golești. Programul de învățământ era comparabilă cu aceea a școlilor europene pe care Dinicu Golescu le vizitase în călătoriile sale din Occident. Programul de învățământ al Școlii Slobode Obștești, deschisă în 1826, era accesibil tuturor băieților și fetelor deopotrivă, indiferent de rangul social pe care îl aveau. A fost gândită și organizată ca o școală-internat. Conducerea școlii a fost încredințată transilvăneanului Aaron Florian, reprezentant al Școlii Ardelene. O perioadă de timp a funcționat ca profesor și Ion Heliade Rădulescu. În *Istoria Bucureștilor*, Dinicu Golescu a fost prezent cu o construcție de pe Podul Mogoșoaiei, o reședință ce se dorea un palat „pentru viitorime” (edificat în perioada

1812-1815). După o reamenajare și extindere, reședința devenea primul Palat Regal al lui Carol I. Distrus de un incendiu în anul 1926, suportă unele reparații dispuse de Regele Ferdinand I. Lucrările hotărâte de Regele Carol în anul 1935, au eliminat complet vechea construcție, iar Palatul realizat după planurile arhitectului Nicolae Nenciulescu, sub grija Reginei Maria, a căpătat forma pe care o vedem astăzi. Alături de Dinicu Golescu s-a aflat o figură feminină importantă în societatea vremii, soția sa, Zoe (Zinca) Golescu (1792-1879). A fost alături de cei trei fii ai săi în susținerea cauzei revoluționare, sacrificând totul pentru țară: familie și avere. În anii exilului fiilor săi, pașoptiști, i-a sprijinit necondiționat câștigând admirația nedisimulată a celorlalți exilați. Un moment al vieții ei rămâne înscris în istoria Regalității României. La sosirea sa în țară, prințul Carol I de Hohenzollern a fost găzduit la conacul Golescu. O scrisoare datată 10/23 iunie 1866, care însoțise prima fotografie oficială a lui Carol I, era adresată Zincai Golescu, în care domnitorul exprima recunoștința pentru frumoasa primire din ziua de 9 mai 1866: „Nu am să uit că sosind în noua mea patrie, am aflat sub

acoperișul casei voastre cea dintâi găzduire și o primire așa de grațioasă, că-i voi purta totdeauna o amintire scumpă”. Întrevederea avută cu Zinca Golescu, o vorbitoare fluentă a limbii franceze, primirea deosebită de care s-a bucurat, l-a impresionat în mod deosebit pe viitorul rege, care va comanda și expune în biroul său de lucru de la Castelul Peleş, un portret al acesteia. În semn de omagiu, pentru rolul ei în promovarea învățământului în limba română, un Colegiu din Pitești a primit în anul 1971 numele Zinca Golescu. O emisiune de mărci poștale dedicată familiei Golecu a fost introdusă în circulație, constituind alături de cinstirea adusă celor trei mari promotori ai școlii românești și un deosebit dar care să înnozeze aniversarea a 85 de ani a Muzeului Golești, înființat prin decret de Regele Carol al II-lea, la 7 iunie 1939. Portretele cărturarilor, alături de operele lor reprezentative, prezente în imaginile mărcilor poștale, se înscriu ca o nouă filă a istoriei culturii românești, regăsită în cea mai cunoscută și mirifică „lume a timbrelor”.

Cristina Popescu (Romfilatelia)

JOHANN CONRAD WEISS SCURTĂ DESCRIERE A

Tratatul de pace de la Passarowitz, din 21 iulie 1718, a recunoscut victoria armatelor Sfântului Imperiu Roman asupra celor otomane. Astfel, numeroase teritorii au fost cesonate de către otomani: Banatul, Serbia de nord, o mică parte din granița de nord a Bosniei și Oltenia, numită de austrieci „Die kleine Valahei” (mica Valahie). Imediat după semnarea actelor de înglobare a Olteniei în Imperiu, a început procesul de introducere a birocrăției habsburgice pe acest teritoriu, chiar dacă marea boierime mai spera că suzeranitatea împăratului Carol al IV-lea va fi mai de grabă una formală. Curtea de la Viena a inclus astfel între titlurile sale și pe acela de principe al Valachiei de dincoace de Olt – cisalutane, Provincia intrând astfel sub controlul autorității militare a comandantului austriac din Transilvania, care era totodată și „Director” al Olteniei. Împreună cu patru mari boieri locali, acesta forma așa numita „Administrație”, iar atribuțiile erau de a transmite local hotărârile Curții de la Viena și de a gestiona, din punct de vedere financiar, Provincia.

Ca urmare a unor încercări de subminare a autorității imperiale, „Administrația” a fost dizolvată, iar Provincia a intrat în regim de ocupație militară. Chiar și așa însă, Fiscul imperial de la Viena și Comandamentul militar de la Sibiu au continuat să își dispute încasarea taxelor, impozitelor și gestionarea fondurilor. Astfel, după 1720, comandantul militar de la Sibiu, contele von Steinville (1660-1720) începe să fie supravegheat și obstrucționat de

Camera Aulică de la Viena. Informații despre aceste acțiuni se regăsesc în primul raport venit din Oltenia al inginerului militar Friedrich Schwanz, care a fost însărcinat de contele von Steinville – comandant al trupelor Imperiale la Sibiu – să execute o hartă topografică a Olteniei și să construiască o cale de acces între Oltenia și Transilvania, prin defileul Oltului.

După moartea contelui, în 1720, lucrările au fost continuate de Schwanz, a cărui abilitate era dinamitarea rocilor. Aceasta calitate i-a adus și porecla „Springfels” (detonatorul de stânci), care i-a fost adăugată numelui său după înnobilitare.

Manuscrisul german 10, aflat în colecția de manuscrise occidentale a Bibliotecii Academiei Române, conține două lucrări distincte: prima este cea a lui Friedrich von Schwanz (fără ilustrații), din 1723, „Kurze Erklärung und Bericht-über die disseith des Althflusses gelegene fünf Districte der kaiserlichen Valachey sive Valachiae cis Alutanæ” (Scurtă prezentare și raport cu privire la cele cinci districte ale Valahiei Imperiale sive Valachiae cis Alutanæ, de dincoace de râul Olt), iar cea de-a doua este aceea a lui Johann Conrad Weiss, cu ilustrații de această dată, din 1731, „Kurze Beschreibung derer vornehmster Klöster und anderen haltbaren Orther in der Kaiserlich

Oesterreichischen Walachei zu denen Plans und Prospects gehörig” (Scurtă descriere a celor mai nobile mănăstiri și a altor locuri trainice din Valahia Imperiului Austriac, la care sunt atașate planuri și planșe). Lucrarea lui Schwanz, care are la început o dedicație pentru Generalul von Steinville, datată „Sibiu, aprilie 1723”, conține 21 de capitole în care, pe lângă informații de interes strategic, ne sunt oferite și date despre populație, conducerea politică, organizarea religioasă, ocupații, tradiții, ritualuri sau portul popular. La sfârșit, se găsește un registru cu toate localitățile incluse în harta „Cis-Alutana”, care însă nu se află atașată acestui exemplar de manuscris, ci numai exemplarului

CELOR MAI NOBILE MĂNĂSTIRI DIN VALAHIA

existent la Viena. Registrul nu include numai localități din provincia Olteniei, ci și din țările învecinate (Banat, Serbia, Bulgaria, Valahia turcă). În total, harta și, implicit, registrul lui Schwanz, cuprind 1165 de localități, din care 878 în Oltenia, provincie pe care acesta o împarte în cinci districte: Vâlcea, Romanai, Jiul de Sus, Jiul de Jos și Mehedinți.

În raportul său, Schwanz evidențiază importanța unor puncte strategice de apărare, cum ar fi Tântăreni (unde se unesc trei drumuri principale) și fortificațiile de la Brâncoveni. A doua parte a manuscrisului german 10 o constituie lucrarea lui Johann Conrad Weiss, inginer militar și topograf, care a fost trimis în Oltenia pentru a stabili planul de fortificații existente aici. Raportul lui Weiss prezintă cele mai rapide și puțin costisitoare mijloace de apărare a provinciei în cazul atacurilor turco-tătare, alături de planurile și planșele pictate în acuarelă ale mănăstirilor:

Râmnic, Dintr-un Lemn, Horezu, Bistrița, Polovragi, Tismana, Cozia, Nicopole și Palatul Brâncovenesc, etc., care au fost incluse în raport, deoarece Weiss le considera a fi locuri proplice pentru cantonarea unităților militare în timp de război sau pentru depozitarea de alimente și muniție, necesare cazului unei retrageri.

Ca și Schwanz, Weiss evidențiază în raportul său necesitatea fortificării localității Tântăreni, alături de Casa Lazaretului de la Vadul Diului un punct de carantină de lângă Calafat considerat a fi locul cel mai potrivit pentru construirea unei redute. Din acel loc, Vidinul, de pe malul turcesc, putea fi observat și supravegheat foarte ușor.

În ceea ce privește fortificațiile de la Brâncoveni, menționate și de Schwanz drept un punct strategic important, Weiss consideră că acestea sunt cele mai distruse, aflându-se practic în ruină după războiul din 1716-1718, dar că și aici, după restaurare, s-ar putea cantona trupe militare în caz de război.

La sfârșitul raportului său, Weiss prezintă o descriere sumativă și, implicit, o calculație pentru lucrările ce urmează a fi executate, datată „Sibiu, 17 august 1731”.

Informațiile și propunerile cuprinse în aceste lucrări au devenit indispensabile nu numai Sfântului Imperiu, ci întregii Europe în anii ce au urmat, datorită exactității și acurateții lor.

Manola Ciobanu

SIGILIILE LUI CONSTANTIN BRÂNCOVEANU

Adoptarea actului de cancelarie în redacție slavonă, atât în Moldova, cât și în Țara Românească, a atras după sine introducerea scrierii chirilice în cancelaria domnească. Deși redactate în limba slavonă, actele de cancelarie erau scrise de către dieci și dregători români, dar sursa cea mai apropiată pentru îmbunătățirea textului era limba română.

De aceea, exista în cuprinsul actelor de transmitere a dreptului de proprietate, în pasajul consacrat delimitării hotarelor, o

mulțime de termeni ce aparțin toponimiei locale. Părțile în cauză furnizau Cancelariei domnești vecinătățile și semnele de hotar ale ocinei sau pământului în dispută, unde, de asemenea, erau denumiri de ape, izvoare, văi și lacuri, care constituie o mărturie autentică a unor străvechi așezări românești.

Dacă în Moldova, Cancelaria domnească a fost puțin receptivă față de împodobirea actului de cancelarie, în Țara Românească, din perioada de început și până la

sfârșitul secolului al XVIII-lea și chiar după aceea, se realizează formule compoziționale remarcabile. În epoca de mare înflorire artistică a lui Constantin Brâncoveanu, actul de cancelarie poate fi admis fără rezerve în sfera artei miniaturii.

Încă înainte de apariția stilului brâncovenesc, în Cancelaria domnească a Țării Românești se împodobeau inițialele și semnul biruinței cu flori de clopoței sau cu ramuri și frunze de stejar, anticipând bogatele compoziții fitomorfe către care se îndreaptă inspirația artistului din veacul următor.

Actul solemn trebuia să exprime în același timp grandezza și fala domnului. Multe dintre actele de cancelarie au inițială împodobită cu antrelacuri în culori, care îi sporesc aspectul pictural,

o relație din punct de vedere grafic, fiindcă fiecare a avut propria sa evoluție. Semnul crucii, urmărind monograma, se regăsește multă vreme în compozițiile acestuia, deși ulterior, în epoca de de înflorire a miniaturilor, va fi înlăturat. În schimb, elementele intitulației care alcătuiesc monograma rămân aceleași, schimbându-se de la o domnie la alta numai sistemul de prescurtare a numelor de voievozi. Introducerea actului domnesc în circuitul artei miniaturistice se va produce treptat, fiind condiționată în principal de dorința voievozilor emitenți pentru fast și măreție. Însemnele simbolice ale emblemei vor fi proiectate pe frontispiciul actului, realizându-se astfel o complicată investitură a actului de cancelarie. Actele solemne, împodobite cu inițiale și monograme scrise cu aur, vor apărea cu frontispicii în care simbolul Țării Românești, acvila cu aripile în poziție heraldică, având în cioc semnul biruinței, va fi însoțită de îngeri care susțin coroana domnească, motive de sculptură arhitecturală sau motive florale.

În Cancelaria Țării Românești, sigiliile au avut drept simbol acvila cruciată, în diferite poziții, însoțită de soare și de lună crai nou conturnată. Anii domniei lui Constantin Brâncoveanu, caracterizați de un marcant progres economic și cultural-artistic și de inițiative de modernizare a aparatului statal, aduc o deschidere față de influențele occidentale.

Actul de cancelarie este împodobit somptuos cu miniaturi, vignete, inițiale în culori și aur, flori de email și filigrane de aur. Deși descendent din familia Cantacuzino, în sigiliile lui Constantin Brâncoveanu nu vom întâlni acvila bicefală, iar dintre elementele de tip *Nova plantatio* reapare arborele, în vârful căruia se afla așezată acvila țării, însoțită de aștri, uneori susținută de doi lei, totul introdus într-un cartuș timbrat de o coroană domnească închisă.

Gabriela Dumitrescu

ajungând uneori la scene greoaie în interiorul frontispiciului, populat cu motive florale, scene religioase și simboluri ale înțelepciunii și justiției.

Semnatura prin monogramă, folosită mai ales în Cancelaria Țării Românești, alcătuită din semnul crucii și intitulație, face parte din elementele de autentificare ale actului domnesc și a avut o evoluție destul de inegală. Între invocația simbolică și semnul crucii prin care începe monograma este dificil de stabilit

TEZAU Foaie a
Bibliotecii Academiei Române.
Calea Victoriei Nr. 125,
Sector 1, București
COLEGIUL DE REDACȚIE
Redactor șef:
Petre Mihai Băcanu
Redactori:
Gabriela Dumitrescu,
Lorența Popescu,
Oana Lucia Dimitriu,
Luminița Kövari,
Carmen Albu
Tehnoredactare/Prezentare grafică:
Hașegan Ștefan Dumitru
Gabriela Dumitrescu

Tezaur (București)
ISSN 2784 – 062X ISSN-L 2784 – 062X